HEMMELIG

(AGO)

M Ø T E

i

den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

torsdag den 4. september kl. 12.00.

Møtet ble ledet av formannen, Arvid Johanson.

Til stede var: Trygve Bratteli, Johan J. Jakobsen, Arvid Johanson, Per Karstensen, Lars Korvald, Odd Lien, Svenn Stray, Margit Tøsdal, Kåre Willoch, Jakob Aano, Liv Aasen, Per Hysing-Dahl, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Karin Hafstad, Ottar Landfald, Lars Roar Langslet, Astrid Murberg Martinsen, Per A. Utsi, Kirsti Grøndahl (for Guttorm Hansen), Torstein Tynning (for Thyness) og Sigrid Utkilen (for Kyllingmark).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Odvar Nordli, utenriksminister Knut Frydenlund og statsråd Thorvald Stoltenberg, Forsvarsdepartementet.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Johan Jørgen Holst og byråsjef V. Wikberg. Fra Forsvarsdepartementet: Statssekretær Bjørn Bruland og forsvarssjef Sverre Hamre.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jan Tore Holvik.

Dagsorden:

Redegjørelse ved utenriksministeren.

FORMANNEN: Vi har sendt ut dagsorden til dette møte i to etapper - først et forvarsel om møtet og siden den ordinære innkalling. Jeg går ut fra at ingen vil protestere mot det. Den saken som skal behandles i dag, er en redegjørelse fra utenriksministeren.

Jeg gir da ordet til utenriksministeren.

(AGO) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Dette møtet gjelder spørsmålet om forhåndslagring av utstyr for amerikanske marinestyrker i Norge. Forhåndslagring er ikke noe nytt i norsk sikkerhetspolitikk, det har vi hatt helt siden 1950-årene. Det spørsmålet nå dreier seg om, er lagring av tyngre utstyr som artilleri, kjøretøyer og annet utstyr for allierte hærstyrker som er øremerket for innsats i Norge.

Bakgrunnen for at dette spørsmål er kommet opp, er den oppbygging først og fremst av den sovjetiske marine som har skjedd i nordområdene over en 10-15-årsperiode. Fra å være en kystmarinenasjon i nord har Sovjetunionen utviklet seg til å bli en global sjømakt. Denne oppbygging er ikke rettet primært mot Norge, men det er klart at den får virkning for hele vår sikkerhetspolitiske situasjon og er noe enhver norsk regjering må ta stilling til. Problemet nå er at det som er forutsetningen for vår basevirksomhet, nemlig å kunne motta alliert hjelp, vil kunne bli langt vanskeligere enn tidligere. Denne situasjon er lagt fram for Stortinget og behandlet av Stortinget ved flere anledninger. Jeg viser her særlig til Stortingets behandling av St.meld. nr. 94 for 1978-79, som ut fra en vurdering av hele den sikkerhetspolitiske situasjon bl.a. anviser forhåndslagring av tyngre materiell som et element å møte den nye situasjon med. I den samme stortingsmelding blir det også redegjort for at en slik forhåndslagring ikke er i strid med norsk basepolitikk mer generelt. Stortinget sluttet seg til denne vurdering, og det er senere fattet beslutning om forhåndslagring av kanadisk og britisk materiell i begrenset omfang.

I forbindelse med behandlingen av langtidsplanen for forsvaret har Regjeringen presisert de politiske forutsetninger som må gjelde for forhåndslagring av tyngre utstyr i Norge. De vil innebære for det første at intet utenlandsk personell blir stasjonert i Norge i forbindelse med opprettelse av slike lagre, for det andre at kontroll med og vedlikehold av disse lagrene skal være norsk ansvar, for det tredje at lagrene ikke skal omfatte kjernevåpen eller kjemiske våpen, og for det fjerde at lokalisering av lagrene for øvrig vil være slik at den ikke med rimelighet skal kunne oppfattes som en trussel mot noen av våre naboland. Så langt skulle alt være klart.

Når det gjelder det konkrete spørsmål som i dag skal legges fram for den utvidede utenrikskomite, nemlig spørsmålet om forhåndslagring av utstyr for en styrke av amerikanske marinesoldater, er det oppstått en del uklarheter og misforståelser. Den faktiske situasjon er at det er foretatt en studie av forsvarsmyndighetene i Norge og i De forente stater om den endrede situasjon i nordområdene. Et av de tiltak som denne studie anbefaler, er nettopp forhåndslagring av utstyr i nord for amerikanske militære styrker. Vårt problem var at denne studies anbefalinger lekket ut til pressen og ble presentert som et regjerings-

(AGO) vedtak lenge før Regjeringen hadde hatt anledning til å ta stilling til denne studie. Dette skapte en god del problemer for Regjeringen i forhold til andre land, men også innad i Norge.

Den omtalte studie baserte seg på en konfliktsituasjon som var begrenset til Nord-Norge. Det Regjeringen så vedtok, var ved opprettelsen av det såkalte Bruland-utvalget å utvide området for denne studie til å omfatte hele Norge, med de virkninger som dette måtte få for de konklusjoner som skal trekkes.

Bruland-utvalget har nå levert en delinnstilling, bl.a. om lokaliseringsspørsmålet, og på dette grunnlag har Regjeringen i regjeringskonferanse vedtatt at plasseringen av lagre for amerikanske marinestyrker skal skje i Trøndelag. Ut fra et rent militært synspunkt kunne det sies at lagringen kanskje helst burde skje i Nord-Norge, men innstillingen viser også til at det er behov for forsterkninger av forsvaret i Trøndelag. Ved sin avgjørelse av lokaliseringsspørsmålet la Regjeringen en omfattende sikkerhetspolitisk vurdering til grunn. Den baserte seg her på følgende betraktninger og vurderinger: For det første at en lagring i Trøndelag gir større handlefrihet i krisesituasjoner og overfor ulike situasjoner som kan oppstå. For det andre: Ved å legge lagrene til Trøndelag har man ivaretatt hensynet til norsk sikkerhet, samtidig som forhåndslagringens defensive karakter kommer helt klart fram. Dette er da i samsvar med den hovedlinje i norsk sikkerhetspolitikk som baserer seg på balanse mellom sikkerhet og beroligelse i forhold til andre land. Endelig skulle denne Trøndelag-løsningen være egnet til å sikre den brede oppslutning om norsk sikkerhetspolitikk som vi alle legger vekt på. Det må her føyes til at det i Regjeringens vedtak også ligger en klar norsk vilje til å forsterke forsvaret av Nord-Norge, men at det vil skje med norske styrker og med forhåndslagring av norsk utstyr. Omfanget av dette vil det være naturlig at forsvarsministeren omtaler.

Dette er da Regjeringens standpunkt, som vi legger fram for den utvidede utenrikskomite for å høre dens synspunkter. Det som da eventuelt vil skje etterpå, er at det blir forhandlinger på stabsplan mellom De forente stater og Norge med henblikk på å nå fram til en avtale som det vil bli tatt stilling til senere, og som vil bli lagt fram for Stortinget.

Vi har hatt en delegasjon i De forente stater etter at Regjeringen fattet sitt vedtak. Vi har ikke fått noen endelig reaksjon fra amerikanerne - det vil ta noe tid, så vidt jeg har oppfattet det - men den foreløpige reaksjon på dette standpunkt synes å være positiv.

Jeg vil for ordens skyld si at Arbeiderpartiet skal ha landsstyremøte førstkommende helg, og at Regjeringen da vil legge fram dette standpunktet for offentligheten. Jeg ber om forståelse for dette.

(AGO) FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen. Jeg vet ikke om forsvarsministeren har noen kommentarer?

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Det måtte da bare være ganske kort på det spesielle punktet som utenriksministeren henviste til. Det som er hensikten, er å følge opp anbefalingen i Forsvarskommisjonens innstilling om forhåndslagring for et kombinert regiment i nord.

KÅRE WILLOCH: Som referat av stabsstudien og utredningen var utenriksministerens gjengivelse meget kort. Den gav derfor meget svakt grunnlag for å kunne vurdere den militære side av dette spørsmål. Det synes imidlertid å fremgå av utenriksministerens korte redegjørelse at klare militære argumenter anses å tale for at forhåndslagring skal skje i Nord-Norge, men at man av politiske grunner velger Trøndelag. Så vidt jeg forstår, er disse politiske grunner delvis hva man kan kalle innenriks - en form for politikk som jeg nå ikke skal gå nærmere inn på - og delvis en forsiktighet overfor Sovjetunionen. Om dette siste må jeg si at jeg ser umiddelbart nokså mørkt på en slik, man kan vel kalle det unnvikenhet. Man må være klar over de langsiktige perspektiver i dette. I den utstrekning man gir Sovjetunionen medinnflytelse over utformingen av enkeltheter i vårt forsvarsopplegg, bidrar det til en langsiktig svekkelse av vår handlefrihet. Det vil også være slik at hvis man først har fremstilt dette valg av Trøndelag som noe som man gjør ut fra den betraktning at lagring i Nord-Norge vil være en sikkerhetspolitisk utfordring, vil det være ytterligere vanskelig senere å justere dette opplegget. Selv om jeg må uttale meg som en lekmann på det militære område, må jeg si at jeg ikke riktig kan forstå hvorfor man ut fra en militær vurdering skulle velge akkurat Trøndelag for dette. Hvis tanken er at det skal være en slags annenlinje for støtte av forsvaret av Nord-Norge, virker det overraskende. Men det som rent umiddelbart virker sterkest på meg, er inntrykket av at vi her vil gi oss inn på en slags finlandiseringsbane, som kan være bekvem i første omgang, men hvis langsiktige konsekvenser vi neppe har den fulle oversikt over. Jeg vil gjerne ha sagt at jeg ikke vet i hvilken grad Regjeringens standpunkter her er til å rokke ved, men som sagt, det som vel vil sitte igjen utad når det gjelder dette standpunktet, er at vi av frykt for å irritere russerne har trukket disse lagrene ytterligere langt bort fra russerne. Derved har vi altså skapt en presedens som jeg er redd for at vi kan få vanskeligheter med i fremtiden.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Siden representanten Willoch etterlyste en noe mer utførlig omtale av Bruland-utvalgets innstilling, skal jeg bare referere

(AGO) konklusjonen. Utvalget konkluderer sin vurdering av de samlede militære faktorer slik:

"Etter en samlet vurdering av de forannevnte forhold er det utvalgets syn at såvel Nord-Norge som Trøndelag har behov for tidlig tilføring av den forsterkning som disse styrker (US MAB) representerer.

Med henvisning til tidsfaktoren er behovet klart størst i Nord-Norge."

Det er da den militære vurdering.

KÅRE WILLOCH: Det melder seg umiddelbart også den refleksjon at hvis man tenker seg en krisesituasjon, skal altså de amerikanske styrker flys inn med sikte på stasjonering i Trøndelag og ligge der som en slags annenlinjereserve. Jeg har oppfattet det slik, og jeg har meget vanskelig for å la meg overbevise om den militære visdom i dette.

Jeg vet heller ikke i hvilken grad denne studie er rent militær. Jeg håper den er rent militær. At det er behov for forsterkninger både her og der, det vet vi alle - for den saks skyld hvor som helst i Norge. Med den begrunnelse at det er behov for militære styrker også andre steder enn i Nord-Norge, betyr jo slike at det er militært riktig å plassere lagre for allierte forsterkninger utenfor denne landsdel. Det inntrykk som vil bli sittende igjen, og som blir det offentlige inntrykk, er at man i avgjørelsen i denne situasjon av rent politiske grunner har fraveket det som er den militære viktighet. Det tror jeg vi skal få problemer med i ganske mange år fremover.

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Som utenriksministeren siterte, er det militære grunner for å forhåndslagre både i Nord-Norge og i Trøndelag. Forhåndslagring i Trøndelag er således også basert på et militært grunnlag. Dette vil bli vurdert av amerikanerne også på et militært grunnlag. Vi får se hva de kommer til. Jeg vet ikke om forsvarssjefen vil si et par ting i anledning av studien.

FORMANNEN: Jeg har Johan J. Jakobsen først på min talerliste, men hvis Jakobsen tillater det, kan jeg først gi ordet til forsvarssjefen.

(AGO) JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg tror kanskje det er en fordel om jeg får ordet før forsvarssjefen. Jeg har nemlig et konkret spørsmål.

Hvis en ser på hva Forsvarskommisjonen sa om spørsmålet, gikk Forsvarskommisjonen, så vidt jeg oppfattet det, klart ut i retning av å prioritere Nord-Norge som forsterkningsområde og som område for forhåndslagring. Og begrunnelsen til Forsvarskommisjonen var også den som er nevnt: den betydelige økning i Sovjets potensial på det sjømilitære område. Det som i grunnen virker litt overraskende, er at den bedrede mulighet for sovjetisk avskjæring i en krisesituasjon i dag brukes som et argument for å trekke lagrene lenger sørover. Nå har utenriksministeren for så vidt innrømmet at det ut fra en militær vurdering ville være en fordel fortsatt å ha Nord-Norge som det primære forsterkningsområde, men at det er avveiningen mot også politiske hensyn som har gjort at Regjeringen vil komme ut med et annet standpunkt.

I og med at forsvarssjefen er til stede og allerede er invitert til å gi sin kommentar, vil jeg gjerne spørre hvor sterk anbefaling en vil gi fra rent militært synspunkt, for fortsatt å opprettholde Nord-Norge som forsterkningsområde i tråd med Forsvarskommisjonens innstilling, som heller ikke Stortinget har reservert seg i forhold til under behandlingen av meldingen. Mitt konkrete spørsmål er da: Hva er det som har skjedd siden Forsvarskommisjonen la fram sin innstilling, siden departementet la fram sin melding med bakgrunn i kommisjonens arbeid og siden Stortingets behandling, som tilsier at en i dag vurderer spørsmålet annerledes enn hva en tydeligvis gjorde for relativt få måneder siden? Det vil ikke være mulig å forhindre at en slik rask endring i strategien vil kunne bli oppfattet som at det sterke ordbruk fra sovjetisk side når det gjelder planene om lagring i nord, har hatt sin innvirkning på norsk politikk på området. Jeg ser fram til å høre forsvarssjefens militære vurdering.

FORSVARSSJEF SVERRE HAMRE: Vi på militær side ser ingen grunn til å fravike det som har vært våre forsvarsplaner i en lang rekke år, nemlig at slik stillingen i Norden er, med forsvaret i de danske sund og belter, vil vi - så lenge det opprettholdes - anse det riktig at vi fortsatt prioriterer Nord-Norge, på samme måte som vi hittil har gjort. Nord-Norge forblir da selvsagt det primære område som må forsterkes. Når vi ser på en amerikansk forsterkningsstyrke, slik som det her er snakk om, består den av flere elementer. Den består av et landelement og et luftelement, et luftelement som er omtrent like stort som vårt eget flyvåpen.

Så kommer spørsmålet om forhåndslagring. Vi kan velge Nord-Norge eller Trøndelag. Det er mye et spørsmål om flybaser. Hvis vi skal lagre i Nord-Norge, har vi base-

(AGO) komplekset Andøya, Evenes, Bodø, samt Bardufoss. Hvis vi skal lagre andre steder, må vi så langt ned som til Trøndelag, hvor vi kan få Ørlandet, Værnes og Bodø med som et basekompleks. Det er veldig lite å velge på imellom. Jeg vil tro at når man detaljert går inn på en eventuell lagring i Nord-Norge, vil lagrene sannsynligvis sentreres om Narvik og området litt sør for Narvik - strekningen ned mot Bodø. Ellers vil man når det gjelder Trøndelag også trekke inn Namsos og flyplassen der. I Trøndelag synes trekanten Ørlandet-Namsos-Værnes å være naturlig. Fra et rent militært synspunkt er det ønskelig at materiell lagres der hvor vi fortrinnsvis og i første rekke ser at vi har behov for det.

Den beslutning som Regjeringen har tatt, er det litt vanskelig for meg å ha full oversikt over før vi får konkretisert litt mer hva den innebærer, særlig det som forsvarsministeren sa om forsterkning av Nord-Norge med nasjonale ressurser.

(KL) PER A. UTSI: Det er kanskje riktig først å si at de utsagn som nå er kommet fra Regjeringen om saken, ikke på noen måte stiller seg hindrende i veien for forhåndslagring i Trøndelag. Man har i forsvarskomiteens innstilling på et mer prinsipielt grunnlag sagt ja til at Regjeringen kunne gå videre med sine planer om forhåndslagring, uten at dette var bundet opp geografisk, og etter min mening er det full anledning for Regjeringen til å velge Trøndelag som alternativ ut fra denne synsvinkel.

Det er vel også riktig å si at da Stortinget behandlet langtidsplanen for forsvaret, understreket man, slik det nå er gjort fra forsvarssjefens side, at Nord-Norge fortsatt burde ha prioritet når det gjaldt utviklingen av vårt forsvar. Men i tillegg til dette sa vi at det også var behov for å forsterke forsvaret av Midt-Norge og Trøndelag-avsnittet. Det er bl.a. på denne bakgrunn man la planer om å bygge ut forsterkningsmulighetene ved Værnes flyplass.

Jeg syns at en forhåndslagring i Trøndelag-regionen for så vidt faller inn i det opplegget som ligger i langtidsplanen om en forsterkning av Midt-Norge-regionen. Jeg skulle anta at om man denne gangen velger Trøndelag for denne spesielle styrken, vil ikke det forhindre at man senere, om det skulle ønskes, kan få i stand forhåndslagring av utstyr for andre allierte land i Nord-Norge, på tross av den nasjonale forsterkningen som forsvarsministeren har gjort rede for.

LARS KORVALD: Det er jo Sovjets økte militære virksomhet på forsvarssiden som er bakgrunnen for det vi drøfter her i dag. Vi må først og fremst styrke forsvaret av Nord-Norge. Selv om det som Utsi sier, er slik at man har nevnt at også andre deler av Norge bør styrkes, er det tross alt Nord-Norge som her særlig står i fokus. Nå sier utenriksministeren så vidt jeg oppfattet det, at det er en klar norsk vilje til å forsterke forsvaret av Nord-Norge med norsk utstyr og norsk mannskap. Mitt spørsmål er derfor: Involverer den løsning som Regjeringen her har gått inn for, noe i den sammenheng? Skal man gjøre noe umiddelbart, eller er det bare som forsvarssjefen var inne på, et ledd i noe vi har holdt på med hele tiden? Eller kommer det at man samtidig forsterker forsvaret av Nord-Norge inn som en erstatning for at man av politiske grunner ikke vil plassere dette materiellet der, men lenger sør, for å ivareta den siden?

Når det så gjelder de politiske hensyn - og nå holder jeg de innenrikspolitiske utenom, jeg tenker på de utenrikspolitiske, hensynet til Sovjetsamveldet - vil jeg gjerne ha sagt at man må tenke noe på presentasjonen av de beslutninger man kommer fram til. Selv om man ikke

(KL) har noen myndighet - jeg får kanskje si, heldigvis - over offentlighetens presentasjon, bør iallfall Regjeringen i sin presentasjon legge tilstrekkelig vekt på at det ikke på noen måte er hensynet til Sovjetunionen som er bestemmende, men at vi gjør dette av hensyn til vår egen sikkerhet.

FORMANNEN: Det var et direkte spørsmål til forsvarsminister Stoltenberg. Jeg vet ikke om han kan besvare det eller ikke. -

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Det er et par ting jeg gjerne vil understreke.

Det ene er at jeg har forstått det slik på Bruland-utvalgets delinnstilling at en viktig faktor når det gjelder forhåndslagring i Trøndelag, er at det i en gitt situasjon er mye sikrere å tilføre en forsterkning til Trøndelag enn det vil være til Nord-Norge.

Dernest vil jeg gjerne minne om to ting: Det ene er at vi allerede har forhåndslagre i nord for flyforsterkninger i en krisesituasjon. Det annet er at det i utenriksministerens presentasjon var to ledd. Det ene gjaldt forhåndslagring for amerikanske marinekorps, og det andre gjaldt forhåndslagring for nok et norsk kombinert regiment i nord.

FORMANNEN: Jeg har tillatt meg å tegne meg selv. Jeg for min del mener at det er to dimensjoner ved vårt NATO-medlemskap.

Vi har gjennom årene fra 1949 og fram til i dag lagt vinn på å være - hva en kan kalle - et godt og oppriktig medlem av alliansen og gått inn for å skape en effektiv allianse. Jeg tror en må kunne si om Norge at vi har oppfylt vår del av forpliktelsene, og vi vil fortsatt være innstilt på å gjøre det.

Det er også en annen dimensjon ved vårt medlemskap, nemlig vår selvvalgte basepolitikk og de restriksjoner og begrensninger som følger med den, og de spesielle hensyn vi må ta til - det vi kaller - lavspenningen i nordområdene.

Det er åpenbart at i den internasjonale situasjon vi har hatt de siste årene, har det vært vanskelig å kombinere dette - både å ha en effektiv allianse med nær tilknytning til og lojalitet i alle ledd overfor alliansens største land, USA, og samtidig ta hensyn til vårt

(KL) ønske om å holde en lavspenning i nordområdene. Jeg syns en av de viktigste oppgaver for oss i vår sikkerhetspolitikk er å prøve å bevare dette så langt det er mulig. En kan ha forskjellige meninger om hvordan denne lavspenningen i realiteten er, men i forhold til situasjonen andre steder i verden må en vel kunne si at det har lykkes oss å holde en relativt høy grad av lavspenning i dette området. For meg står det som avgjørende viktig at vi kan greie å opprettholde denne situasjonen.

Det er ut fra denne vurdering jeg for min del gjerne vil peke på - det selvfølgelige for øvrig - at vår sikkerhetspolitikk her nødvendigvis må baseres på to elementer: det rent militære og det politiske - også vurdert ut fra det som har vært vår basepolitikk i alle disse årene. Ut fra en slik betraktning vil jeg for min del gi min tilslutning til den konklusjon som Regjeringen er kommet til, at den vil åpne forhandlinger med De forente stater om forhåndsplassering i Midt-Norge.

Når det gjelder den videre behandling av denne saken, går jeg ut fra at det er dette opplegg Regjeringen vil følge, og at Stortinget og Stortingets organer når den tid kommer, vil få seg forelagt det som måtte bli resultatet av disse forhandlinger, og at det endelige vedtak kan bli fattet etter at man er kommet fram til en konklusjon.

Jeg har lyst til å komme med en liten tilføyelse. Jeg vil vegre meg for å være polemisk i en forsamling som denne, hvor vi har hatt og fortsatt har åpne og redelige diskusjoner, men jeg føler trang til å si at det her ikke er riktig å snakke om en "finlandisering" for vårt lands vedkommende. Norge har etter min oppfatning vært en mer trofast alliert i NATO enn andre land, og det går jeg ut fra at vi fortsatt vil være.

Jeg vil også peke på et annet forhold - og det opptar meg nokså mye om dagen - nemlig den enighet vi har hatt om vår forsvars- og utenrikspolitikk. Det er klart at den kan være utsatt for påkjenninger, for det er ikke mulig å komme ut med identiske standpunkter i alle saker - det får vi leve med - men jeg syns det er riktig å bringe det momentet inn i denne debatt og i vurderingen av disse sakene - selv om det ikke gjelder meg selv - at det i det norske folk er forskjellig syn på om det overhodet er behov for forhåndslagring.

Utenriksministeren har bedt om at statssekretær Johan Jørgen Holst skal få anledning til å gi en redegjørelse fra reisen til De forente stater. Jeg vet ikke om utenrikskomiteen har noe imot det? - Så er ikke tilfellet, og med komiteens tillatelse gir jeg da ordet til Holst.

(KL) JOHAN JØRGEN HOLST: Vi er nettopp kommet tilbake fra et tre dagers besøk i Washington, hvor vi har samtalt om det norske opplegget med representanter for amerikanske myndigheter på høyt politisk og militært nivå. Det generelle inntrykket vi har etter samtalene, er at man på amerikansk side har klar forståelse for de politiske og de militære vurderinger som har vært bestemmende for det norske standpunktet. Det forslaget som vi har lagt fram for amerikanerne, blir nå vurdert som prioritert oppgave av de amerikanske myndigheter. De reaksjoner vi fikk, og de instrukser vi er kjent med er gitt til de amerikanske militære myndigheter, bærer klart bud om amerikansk politisk villighet til å bidra til en løsning i samsvar med de norske forutsetningene som vi redegjorde for.

Når det så gjelder de militære diskusjoner som vi hadde, var det tre momenter som man fra amerikansk side la særlig vekt på under vurderingen av det norske opplegget.

For det første var man enig i at det var viktig at man la opp til en ordning som ville gi mest mulig beslutningsrom til de politiske myndigheter. I en spent situasjon hvor tvetydighet vil herske, vil beslutning om hjelp kunne skje raskere dersom tilføringen av forsterkninger kan skje til et område som er mindre utsatt under de spesielle omstendigheter som vil råde i en slik situasjon. Fra militær side legger man spesielt vekt på at det under slike forhold vil være viktig å få tidlige militære beslutninger, også fordi man når det gjelder forsterkninger under en krigssituasjon i Europa vil stå i en situasjon med konkurrerende krav til transportfly, som er en minimumsfaktor, og hvor nordflanken kan komme i en mindre gunstig konkurransemessig situasjon i forhold til sentralavsnittet om transportene finner sted på et sent tidspunkt.

For det andre var man spesielt opptatt av sikring av styrker og fly under selve innføringsfasen. En innføring av styrker til Midt-Norge vil kunne representere en mindre utsatt situasjon enn dersom styrkene skulle bli ført direkte inn til Nord-Norge.

Og for det tredje la man vekt på behovet for fleksibilitet i forhold til den usikkerhet vi i dag står overfor med hensyn til en eventuell mulig konflikts omfang og et angreps retning, og av at et forsvar i Norge bør gi størst mulig smidighet i forhold til ventet alliert innsats i den retning som situasjonen vil kreve.

Når det gjelder de sikkerhetspolitiske vurderinger som vi la fram, fikk vi amerikansk oppslutning om behovet for å kunne opprettholde en lavspent situasjon i vår del av verden. Man skjønte hensynet til de nordiske land og også behovet for å legge vekt på en klart aksentuert defensiv forsvarsordning i vårt område.

(KL) KÅRE WILLOCH: Jeg tegnet meg egentlig til en kort bemerkning i forbindelse med noe forsvarsministeren var inne på, og fordi jeg gjerne ville høre om den amerikanske reaksjon. Denne bemerkningen er nå kommet noe i bakgrunnen efter Holsts senere innlegg.

Rent politisk tror jeg imidlertid man må være klar over at hvis den norske regjering først har gått ut til offentligheten med at den har tatt standpunkt for Trøndelag-alternativet, er det ikke lett efterpå å forandre det ut fra synspunkter som måtte komme fra utenlandsk hold, om at Nord-Norge-alternativet må være militært bedre.

Ellers må jeg legge til at jeg kan tenke meg at de amerikanske reaksjoner er noe farget av et ønske om ikke å komme i noen meningskonflikt med den norske regjering, og at det kanskje også kan finnes andre momenter i den amerikanske overveielse enn dem som er kommet frem gjennom statssekretærens referat. Jeg vil derfor ikke overdrive betydningen av den forståelse for disse synspunkter som sies å være kommet til uttrykk i USA.

Ellers må jeg om den utenrikspolitiske side si at en del av de synspunkter som komiteens formann gav uttrykk for, er blant dem som i sterkest grad har gjort meg betenkt overfor den utvikling vi står overfor. Vi befinner oss jo nå i den situasjon hvor det synes temmelig tydelig at man unnlater å treffe de tiltak som man militært finner mest hensiktsmessig, fordi man frykter den sovjetiske reaksjon, i et tilfelle hvor det dreier seg om tiltak som er uhyre små i forhold til Sovjets egen opprustning. Jeg ser dette som et noe betenkelig skritt i retning av at vi foretar stadig sterkere selvpålagte begrensninger i vår handlefrihet, og det synes jeg reiser uheldige perspektiver på noe lengre sikt. Hver eneste av disse avgjørelser er jo i virkeligheten skritt på en slik vei, fordi hver gang vi lar være å fatte vår egen selvstendige beslutning, begrenser vi vår handlefrihet.

JOHAN J. JAKOBSEN: Jeg syns at komiteformannens sterke understrekning av lavspenningsmotivet som en ledetråd når det gjelder de politiske hensyn som er tatt, krever noen kommentarer.

Det er vel en litt betenkelig utvikling hvis en så sterk økning som det som har skjedd i det sjømilitære potensialet til Sovjet, skal gi som reaksjon fra norsk side at en pålegger seg ytterligere tilbakeholdenhet. Hvis det er en form for lavspenningspolitikk, må jeg si at jeg har en del reservasjoner til den. Hvis det er så at det er hensynet til lavspenningen som er så sterkt medvirkende her, vil det jo ikke være mulig å følge den linjen som Utsi trakk opp her tidligere, at vi på et senere tidspunkt vil kunne vurdere en annen strategi når

(KL) det gjelder lagring, fordi det må jo bety at en svekker lavspenningsprofilen.

Det er blitt sagt av flere at det å gå inn for en lagring i Trøndelag vil understreke det defensive i forhåndslagringen. Det skulle vel strengt tatt ikke være nødvendig å foreta geografiske rokeringer for å understreke at norsk forhåndslagring er av klart defensiv karakter. Det er uhyre få - vil jeg tro - som virkelig mener at den forhåndslagring det her er snakk om, kan ha noe annet enn defensiv karakter, uansett om den lokaliseres til Nord-Norge eller til Trøndelag.

PER HYSING-DAHL: Jeg er fullstendig enig i det som Jakobsen nå sist sa, at ved en objektiv vurdering av våre forsvarstiltak kan ingen av dem på noen måte med noen rett oppfattes som annet enn rent defensive.

Det er også riktig det som har vært nevnt, at det Stortinget har gjort, er å ta stilling til prinsippet når det gjelder forhåndslagre, og ikke til den nøyaktige lokalisering av disse. Men det er like klart - det har det iallfall alltid vært for mitt vedkommende - at i spørsmålet om lokalisering må man basere seg på fagmilitære vurderinger. Hvis de fagmilitære på norsk side etter vurderinger og nøye studium av det som nå foreligger, og det som Holst nevnte fra samtalene i Amerika - som jeg også var meget interessert i å få høre - i samråd med alliansen kommer til at dette er en fornuftig fremgangsmåte, er vi iallfall kommet så langt. Jeg vil imidlertid bare understreke at jeg for mitt vedkommende ikke har hatt noe annet utgangspunkt enn at det var fagmilitære hensyn - og da de nasjonale - som man her måtte bygge på.

Når det gjelder lavspenningen, må det være ganske klart at med de endrede styrkeforhold vi har i nordområdene, kan vi, uansett hva vi foretar oss med hensyn til forhåndslagring, ikke kompensere den forverring av forsterkningssituasjonen som er en realitet. Jeg beklager å måtte si at selv om vi får forhåndslagre - som jeg håper vi får - og uansett hvor vi legger dem, er Norges forsvarsmessige situasjon vanskeligere og vårt bidrag til lavspenningen større - hvis man ser det slik - nå enn tidligere.

(IL) Jeg vil bare konkludere med å tilrå i dette forum at man til syvende og sist lytter til og legger til grunn de militære ansvarshavendes syn på saken og har for öye at det er vi som ut fra et nasjonalt behov fra norsk side först tok opp denne tanken om forhåndslagring. Det er så vidt meg bekjent, ingen andre som har tatt noe initiativ i dette tilfellet.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Ja, det var min regjering som gjorde det.

PER HYSING-DAHL: Det er iallfall ikke slik som man kunne få inntrykk av når man lyttet til utenrikskomiteens formann, at det har vært noen allierte ute i verden som har villet påtvinge oss forhåndslagring. Det er ikke riktig. Det er vi som ut fra vår vurdering av situasjonen og ut fra vårt behov har tatt opp denne tanken.

LIV AASEN: Jeg vil ta fatt i det siste som Hysing-Dahl sa, at det er Norge som har tatt initiativet, og som har tatt opp denne tanken. Det gjör at jeg stiller meg uforstående til at vi skulle behöve å ta endelig stilling til dette spörsmål för vi er blitt forelagt Bruland-utvalgets innstilling. Ut fra dette og med den informasjon som foreligger her i dag, föler jeg at det er svært vanskelig å kunne ta noe endelig standpunkt her i dag. Men etter det som er sagt fra forskjellig hold her i debatten, föler jeg trang til å si at jeg for min del ikke kan forstå at et spörsmål av denne art kan ses isolert, at den aktuelle internasjonale situasjon ikke også må være avgjörende.

Det er presisert - og det vil jeg legge vekt på - at lagringen ikke omfatter kjernevåpen eller kjemisk utstyr. Det er interessant at debatten om den såkalte nye atomstrategien og om forsvars- og utenrikspolitiske spörsmål i denne forbindelse foregår for fullt i det amerikanske samfunn. Jeg har vanskelig for å forstå dem som stiller spörsmålstegn ved at vi i det norske samfunn også föler trang til å ha en åpen debatt; det er en demokratisk styrke, og det föler jeg også trang til å si. Jeg håper at Regjeringen så snart som mulig vil gi uttrykk for hvordan den ser på Carter-administrasjonens nye atomstrategi, og at vi får en debatt om dette spörsmål som overskygger alle andre spörsmål i denne forbindelse.

Jeg stiller meg også uforstående til dem som sier at det går an å vurdere det spörsmål som i dag står på dagsordenen, uten å se det i en videre forsvarspolitisk og utenrikspolitisk sammenheng. Jeg er således enig med dem som presiserer at lavspenning i nord må være et avgjörende moment når man vurderer denne saken. Men

(IL) ut fra det jeg har sagt, framgår det at jeg på det nåværende tidspunkt ikke kan være rede til å ta et endelig standpunkt i denne saken.

SVENN STRAY: Det er vel ingen som ikke er enig i det synspunkt at det er av betydning at vi mest mulig kan opprettholde det som kalles en lavspenning i området rundt vårt land. Det er imidlertid to synspunkter som etter min mening kommer inn i denne forbindelse. Det förste moment er at hensynet til lavspenningen ikke kan telle mer enn et hvilket som helst annet hensyn. Det er et vesentlig og betydningsfullt moment når vi skal vurdere den politikk vi skal följge, men det er ikke noe enerådende moment. Det kunne være fristende å si at det er mulig at vi i hvert fall i förste omgang tilsynelatende kunne få betydelig mer avspenning ved å gå ut av NATO-alliansen, men det er de færreste som ville si at noe slikt ville være å anbefale.

Det andre moment som kommer inn i bildet, som det etter min mening er större grunn til å ta opp i denne forbindelse, er: Hva er det nå egentlig som tjener lavspenningshensynet når man skal vurdere f.eks. et spörsmål som det vi nå står overfor? Tjener vi i virkeligheten lavspenningshensynet ved at vi ved enhver anledning hvor det kommer mishagsytringer fra Sovjets side, böyer av i noe som vi hadde tenkt å gjöre? Tjener en slik holdning i virkeligheten lavspenningen i nord? Jeg stiller et meget stort spörsmålstegn ved det. Erfaringen er vel heller den at det kommer til uttrykk mishagsytringer fra Sovjets side til nesten alt som gjöres fra norsk side på forsvarsområdet. Det er det som på mange måter skaper spenning i vårt område, om det overhodet er noen slik.

Hvis vi ser bort fra akkurat den konflikten som gjelder hvordan grensene for sjöterritoriet og sonene skal trekkes, er det vel egentlig ikke noen konfliktsituasjon mellom Sovjet og Norge. Jeg tror at hvis vi stadig legger oss på den linjen at vi böyer av hvis det kommer til uttrykk en skarp mishagsytring fra Sovjets side, vil vi få föle dette presset konstant. Det vil i seg selv være medvirkende til å holde spenningen ved like, om en vil kalle det det. Hvis vi viser en rimelig, men fast linje, hvis vi ikke lar oss blåse over ende av enhver artikkel i Pravda, tror jeg at vi i virkeligheten tjener lavspenningshensynet bedre enn om vi följer avböyningslinjen.

Når det så gjelder spörsmålet om det militære synspunkt på plasseringen, vil jeg for min part si at det kan gis mange gode militære grunner for at denne forsterkning bör kunne plasseres hvor som helst i Norge. Jeg skulle kunne gi mange grunner til at den egentlig kunne plasseres på Östlandet, men nå sier de militære at de prefererer Nord-Norge. Det er et synspunkt som jeg syns vi må böye oss for, det er vel tilnærmet enighet om at det er militær fagkunnskap som gir uttrykk for dette.

(IL) Slik jeg vurderer situasjonen nå, er det likevel det politiske hensyn som er det viktigste. Med den diskusjon vi har hatt i Norge nå, ville jeg være tilböyelig til å si at jeg ville valgt Nord-Norge, selv om de militære hadde sagt at det ville være mest gunstig å lagre på et annet sted, fordi jeg er meget engstelig for det inntrykk en annen bestemmelse ville skape både i Sovjet og i verden som helhet. Man ville kunne si at her lar Norge seg presse, Norge har ikke tilstrekkelig politisk handlefrihet, ikke tilstrekkelig moralsk styrke til å stå imot presset; jeg ville være overmåte bekymret for det.

Så vil jeg gjerne tillate meg å gi et råd, dette sier jeg uten skygge av partipolitisk hensyn, det er et synspunkt jeg ville framföre uansett hvem som måtte sitte med regjeringsmakten, og det er selvfölgelig Regjeringen som har ansvaret i denne saken. Mitt råd ville være at man når denne sak legges fram offentlig, legger den fram uten å si noe om stedsvalget, at man prinsipielt godkjenner planen om at man skal få amerikansk forhåndslagring i Norge og lar spörsmålet om stedsvalg stå åpent.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: Jeg tror at slik denne diskusjonen har utviklet seg, er det vesentlig å summere opp hva man er enig om, for deretter å trekke ut de spörsmål det er noe delte oppfatninger om.

Man er enig om at man er kommet i en situasjon på grunn av den sovjetiske militære utbygging i et nærområde, noe som gjör det nödvendig å treffe forföyninger for å opprettholde vårt troverdige forsvar. Det er nödvendig å treffe forföyninger som skal lette mulighetene for at vi skal kunne yte den motstand som det er vår nasjonale oppgave å yte i en konfliktsituasjon. Det må treffes forföyninger for at vi i den nye situasjon skal kunne gi troverdighet til vår basepolitikk gjennom å lette mulighetene for å ta imot alliert hjelp. Det er klart at en beslutning om disse spörsmål har vært, er og vil i framtiden måtte være et norsk ansvar, det er de norske myndigheter som har reist spörsmålet, det er vi som har behandlet det, og det er vi som skal treffe beslutninger.

Jeg reagerte en del på uttrykk som er brukt her, man sier at man böyer av, ja, det har til og med vært nevnt finlandisering, man har ikke mot til å stå imot osv. Jeg går ut fra at alle er enige om at en sikkerhetspolitisk beslutning av den type vi nå står overfor å treffe, aldri kan treffes i et politisk tomrom. Man må söke å vurdere hvilken innflytelse en beslutning vil få i det politisk geografiske område vi nå befinner oss i. Man må forsöke den vanskelige vurdering som går på at det må treffes beslutninger og det kan komme mottiltak overfor disse. Dette kan före til at man når man har kommet gjennom en prosess, i realiteten kan være dårligere stilt i ens relative evne til forsvar enn man var da man tok opp et spörsmål av denne typen.

Det er etter mitt skjönn ikke et spörsmål om hvorvidt man böyer av, eller på eget grunnlag tar en beslutning. Det det er spörsmål om, er å vurdere virkningene av det man gjör også i en bredere politisk sammenheng. Jeg er klar over at man kan se dette spörsmål fra forskjellige sider.

Jeg syns også at denne diskusjonen har fått en for meg litt vanskelig vending. Det snakkes her som om man står overfor spörsmålet om enten å gjöre noe der oppe i nord for å styrke vår evne der, eller å gjöre forberedelser gjennom lagring lenger sör, i Tröndelag. Det er ikke Regjeringens problemstilling. Det er Regjeringens klare forutsetning i den beslutning som vi her har lagt fram til konsultasjon i den utvidede, at vi skal öke vår egen innsats i nord, styrke vårt nasjonale bidrag til forsvar av Nord-Norge. Det er en integrert del av dette opplegget.

Jeg har noe vanskelig for å se at om man sier ja til å ta imot ytterligere allierte styrker i denne sammenheng, eller om man legger opp til å overföre större norske styrker og har muligheter for at det skal kunne skje, skal det i seg selv og reelt behöve å være noe unnvikende standpunkt og en unnvikende holdning; om vi selv tar på oss större oppgaver i forsvaret av vår egen landsdel der oppe i nord, skal det være uttrykk for unnfallenhet. Hvis vi vurderer den situasjon vi er i i dag og tenker oss den situasjon vi vil være i framtiden - med den ökonomiske situasjon vårt land befinner seg i i forhold til mange av våre allierte - bör vi se det som vår oppgave i enda större grad selv å bære de byrder det er forbundet med å gi vårt nasjonale bidrag til fellesforsvaret, og det er jo noe som ligger i det opplegg som her er valgt. Jeg syns det er viktig å få understreket dette, for får man ikke dette element fram, får man heller ikke klart fram hva som reelt ligger i Regjeringens beslutning, slik vi har lagt den fram til konsultasjon i komiteen.

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Jeg vil bare fölge opp det siste statsministeren sa, at vi i virkeligheten tar et forsvarspolitisk löft ved dette opplegg. Det var også noe de amerikanske myndighetene la vekt på i de samtalene de har hatt med statssekretærene Holst og Bruland. Det er ingen motsetning mellom det Holst og jeg har sagt. Den endelige amerikanske reaksjon vil komme senere, men de gav uttrykk for at de personlig la vekt på dette i det norske opplegget. De la ikke minst vekt på at vi var villige til å ta en så stor del av byrdene selv.

Når det gjelder forhåndslagring for de norske styrker, betyr det at vi lagrer ekstra materiell i nord for et kombinert regiment. Dette vil vel bestå av bombekastere, mitraljöser, panser- og kommandovogner, batterikjöretöy, radio- og sambandsutstyr, noe som helt klart vil styrke vår forsvarsevne i nord. I tillegg kommer forhåndslagring for de amerikanske styrker i Tröndelag.

Jeg vil gjerne understreke et problem som en regjering og spesielt en forsvarsminister vil stå overfor i en krisesituasjon: Når skal man be om forsterkning for å balansere mellom det å ha en forsvarlig styrke på plass i en krisesituasjon, men uten å bygge opp en slik krisesituasjon? Det sier seg selv at det er en meget vanskelig avveining. Ved å ha forhåndslagring for norske styrker i nord, reduserer vi vanskelighetsgraden vesentlig. Det er enklere og mye mindre sjanse for å bygge opp en allerede oppstått krisesituasjon ved at man sender egne norske styrker oppover. Det vil ikke ha de samme ringvirkninger.

Jeg vil også minne om et moment som allerede er kjent. Jeg tror det er viktig, når vi har gått såpass bredt inn i debatten, å minne om at vi allerede har forhåndslagre i nord for amerikanske flystyrker og påbegynte lagre for kanadiske og britiske.

Endelig vil jeg også minne om at vi i dette opplegg följer opp viktige deler av Forsvarskommisjonens innstilling, som legger hovedvekt på forsvaret i Nord-Norge. Det vil fortsatt bli gjort. Men i Forsvarskommisjonens innstilling sies også at man må legge ökende vekt på Tröndelag og Sör-Norge. Dette er en måte vi kan legge ökende vekt på resten av Norge. Det er mange grunner til å gjöre det, en av dem også militært. Når vi snakker om militære vurderinger, er det i disse vurderinger ikke tatt med de mulige ringvirkninger som kan ha betydning for vår sikkerhet, slik statsministeren nevnte. Det kan treffes tiltak i Sovjet som ikke behöver å styrke vår sikkerhet. Det må være en totalvurdering som går på hele landets sikkerhet.

(LR) KIRSTI GRÖNDAHL: Jeg synes at de hentydninger som er kommet både fra Stray og Willoch, om at de innenrikspolitiske forhold og diskusjonen skulle tilsi det som etter deres utsagn allerede nærmest er fastlagt, nemlig lagring i Nord-Norge, er svært uheldige. Det virker som om en mener at en åpen politisk debatt om disse forhold skader vår forsvars- og sikkerhetspolitikk. Om det er tilfellet, vil jeg ta sterkt avstand fra det.

Jeg er helt enig i at det er viktig med et godt forsvar av landet vårt, og at det også er viktig å opprettholde lavspenning i nord. Jeg kan derfor ikke se at det utelukkende skal være militære hensyn og militær vurdering som skal ligge til grunn for en avgjörelse. Dette er, som Liv Aasen sa i sitt siste innlegg, en del av en större sammenheng og må inngå i en totalvurdering. Vi har nå fått vite hvordan Regjeringen totalt vurderer den situasjon vi er i, og hvilken avgjörelse Regjeringen mener vi bör ta. Det er blitt forelagt oss på dette mötet. Saken reiser i seg selv mange spörsmål. Regjeringens nye opplegg reiser nye spörsmål. Jeg synes derfor det er umulig å kunne ta noe endelig standpunkt til saken nå.

KÅRE WILLOCH: Nå har både statsministeren og forsvarsministeren i sine senere innlegg presisert dette opplegg som et ökt löft fra norsk side til styrkelse av vårt eget forsvar. Det reiser spörsmålet om Regjeringen har tenkt at dette skal medföre en ökning av forsvarsbudsjettet. I så fall vil jo de tilsagn som her er gitt, ha sin berettigelse, og selvfölgelig er det viktige moment i saken. Men hvis det ikke er meningen å öke forsvarsbudsjettet som följe av disse disposisjoner, kan jeg ikke se riktigheten av standpunktet om at det innebærer noe ökt löft.

Til Kirsti Gröndahls siste innlegg vil jeg bare si at jeg ikke har noe å bemerke til hennes avstandtagen, utover det at hun tar avstand fra noe som ikke er sagt her. Det er ikke noen som har uttalt at vi ikke bör ha noen debatt. Men poenget ligger på det utenrikspolitiske felt - at man gir inntrykk av at man er engstelig for reaksjoner fra Sovjets side, og dermed fremkaller slike reaksjoner.

Forsvarsministeren la stor vekt på at man ville få en lettere avgjörelsesprosess. Jeg vil ikke uten videre avvise hans moment i denne forbindelse, men det kan stilles et spörsmål: Finnes det overhodet styrker i Sör-Norge som kan flys nordover uten noen form for mobilisering? Efter mitt beskjedne kjennskap til saken er svaret dessverre nei. Jeg vil gjerne vite

(LR) hvordan Regjeringen har tenkt seg den situasjon vi kommer opp i hvis vi skal foreta en form for mobilisering i en slik påtenkt situasjon. Jeg går ut fra at Regjeringen har tenkt nöye gjennom hvor man i tilfelle skal hente mannskaper fra til en slik operasjon. Jeg vil gjerne ha en nærmere utdyping av dette.

Til slutt vil jeg bare kort si at jeg tror det råd Stray kom med, hvis det blir fulgt, vil være meget heldig for sakens videre utvikling, nemlig at man nå i denne runde konsentrerer seg om det som tross alt har vakt den störste interesse i norsk opinion, om det skal forhåndslagres i Norge eller ikke. Her er det grunn til å konstatere en bred oppslutning om lagring i Norge.

I parentes vil jeg bemerke, siden det i avisene er uttrykt tvil om hvordan Höyre ser på dette, fordi ordet "nord" er gått ut av et utkast til resolusjon fra vårt sentralstyre, at fra vår side forelå et önske om å ta stilling til spörsmålet om det skulle forhåndslagres i Norge eller ikke. Svaret var ja. Vi forutsatte - uten å si det da - at man i Norge måtte legge den militære vurdering til grunn når det gjelder hvor i Norge denne lagring skulle finne sted.

Om man nå kunne få stadfestet lagringsstandpunktet, og så ta endelig standpunkt til stedet etter å ha fullfört dröftelsene med amerikanerne, ville det være en vinning for saken.

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Jeg fikk to spörsmål fra Willoch. Det ene var om dette ekstramateriell medförer en ökning av forsvarsbudsjettet. Til det kan sies at omkostningene ved forhåndslagring for dette kombinerte regiment er tenkt å komme i tillegg til de rammer som det nå legges opp til.

Det andre spörsmålet var hvordan man har tenkt seg avgjörelsesprosessen uten å mobilisere styrker i sör og i grunnen komme i en stilling lik opptrapping i en krisesituasjon. Dette er vurdert. Vi har mulighet for å möte dette uten mobilisering. Vi har i dag noe som heter forsvarssjefens utrykningsstyrke, som kan kalles inn under dekke av repetisjonsövelse. Hvis vi önsker det, kan vi også sette opp et kombinert regiment på samme basis her nede som på samme måte kan gå under dekke av repetisjonsövelse.

KÅRE WILLOCH: Kan jeg få stille et tilleggsspörsmål. Det er av interesse for den militære side av saken. Hvor lang tid tar det å innkalle styrker under dekke av repetisjonsövelse?

(LR) STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Jeg vil be forsvarssjefen svare på det.

FORSVARSSJEF SVERRE HAMRE: Forsvarssjefen har myndighet til å kalle inn en infanteribataljon på 800 mann. Dette kan gjöres raskt, i löpet av 3 - 4 dager. Vi har i dag materiell for utrykningsstyrken liggende i Bandak og Lakselv-området. Dette utstyret brukes et par ganger i året av slike styrker.

KÅRE WILLOCH: Men en infanteribataljon er ikke noe regiment.

STATSRÅD THORVALD STOLTENBERG: Vi hadde tenkt å utbygge dette.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg vil understreke noe som såvidt har vært berört her i debatten, nemlig at presentasjonen av denne saken og de dröftelser som har vært - som vil finne sted lördag - at det er en viktig politisk realitet hvordan dette skjer. Hvis Regjeringen opprettholder standpunktet om forhåndslagring av utstyr for amerikanske styrker i Tröndelag og samtidig vil foreta et löft - som det blir sagt - en styrking av forsvaret i Nord-Norge ved hjelp av norsk utstyr og mannskap, tror jeg det er viktig rent utenrikspolitisk, det forutsettes i grunnen, at presentasjon av dette skjer samtidig. Jeg har forstått Regjeringens representanter slik også. Men jeg vil gjerne ha sagt det fordi jeg tror at det er av utenrikspolitisk betydning at styrkingen av Nord-Norge blir klargjort samtidig med at klargjöringen av utstyr for allierte styrker i Tröndelag skjer.

Ellers vil jeg til de innlegg som har vært om utsettelse, bare si at det er klart at en offentlig debatt om dette må vi ha, det må vi tåle, vi har også hatt det. Men slik den offentlige debatt har löpt, tror jeg det er veldig viktig, i forhold til andre land, at Regjeringen tar et standpunkt, slik at det ikke skjer en ytterligere utsettelse. Jeg tror det ville virke uheldig utenrikspolitisk og sikkerhetspolitisk.

Jeg vil tro at det viktigste som har skjedd, tross alt er at Regjeringen har tatt et standpunkt, og at den akter å offentliggjöre det. Så vil jeg

(LR) gjenta viktigheten av hvordan dette offentliggjöres, uansett plassering, og særlig hvis man velger den lösning som det nå er lagt opp til.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg merket meg Bondeviks sterke understreking av presentasjonsmåten og av at Regjeringen nå står fram med et standpunkt. Mye av årsaken til at det nå er på tide å ta et standpunkt, er den debatt som er under utvikling, som er blitt fört på gale premisser - at vi viker unna for press, at Regjeringen har endret standpunkt.

Regjeringen behandlet denne saken först ganske nylig. Jeg sier dette for trass i hva vi har sagt, er det nå igjen gitt uttrykk for at Regjeringen har gått tilbake på sitt standpunkt. De uttrykk som Höyres parlamentariske leder kom med her, får meg til å grue for debatten. Dette har meldt seg i flere saker. Jeg vil ta som en illustrasjon da det gjaldt tyske styrker i Norge. Det var et spörsmål som den borgerlige regjering også i sin tid stod overfor og avviste. Arbeiderpartiregjeringen tok opp spörsmålet, men satte et tak. Og da kom angrepene fra Höyre: Arbeiderpartiet böyde unna for press. Dette föler man nå gjentar seg i denne saken. Den sovjetise styrkeoppbygging er ikke av ny dato. Den fant sted også under borgerlig styre. Jeg ber om at man i den offentlige debatt ikke bruker de uttrykk som falt her.

Så til grunnlaget for Regjeringens vedtak. Vi har hört de militære vurderinger. Men det finnes også vurderinger som taler for Tröndelag. Ta f.eks. den framtidige forsvarsutvikling i Sverige. Vi vet ikke hva framtiden der vil innebære, om det på sikt vil vise seg at styrking av Tröndelag er riktig. Det samme gjelder utviklingen i Danmark.

Så en ny sikkerhetspolitisk betraktning. Willoch sa at de tiltak som vi treffer om forhåndslagring i nord for amerikanske marinestyrker, er ubetydelige i forhold til hva Sovjet har. Og det er riktig når det gjelder det sjömilitære. Men når det gjelder det landmilitære, har ikke russerne noen stor styrke på Kolahalvöya.

Vi böyer ikke unna for hva som står i Pravda, eller overfor sovjetisk press, men vi må vurdere hva russerne vil gjöre hvis vi forhåndslagrer i Nord-Norge. Vi må stille oss spörsmålet. Vi kan ikke utelukke at russerne vurderer situasjonen slik - det dreier seg om 6 000 mann som ikke er noen trussel - at de fordobler sin styrke. Og da er vi i en ny situasjon, vanskeligere enn för, og sitter med ansvaret for en opptrapping. Slike vurderinger av sikkerhetsmessig art må også Regjeringen foreta.

(LR) FORMANNEN: Debatten er avsluttet. Det er ikke mulig for meg - eller riktig - å trekke noen konklusjon. Vi får bare ta dette til etterretning. Jeg synes vi har dröftet dette i alvor og oppriktighet, og at det tross alt er en gunstig utvikling.

Mötet hevet kl. 13.20.